

Záverečná karta projektu

Názov projektu

Evidenčné číslo projektu

APVV-18-0333

Databáza historickej terminológie k dejinám Strednej Európy

Zodpovedný riešiteľ **doc. Mgr. Martin Hurbanič, PhD.**

Príjemca

Univerzita Komenského v Bratislave - Filozofická fakulta

Názov pracoviska, na ktorom bol projekt riešený

Katedra všeobecných dejín
Filozofická fakulta Univerzity Komenského

Názov a štát zahraničného pracoviska, ktoré spolupracovalo pri riešení

Central European University Budapest/Wien, Hungary/Austria
Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Historický ústav, Česká republika
University of Ljubljana, Faculty of Arts, Department of History, Slovenia
University of Szeged Faculty, of Humanities and Social Sciences, Institute of History, Hungary

Udelené patenty/podané patentové prihlášky, vynálezy alebo úžitkové vzory, ktoré sú výsledkami projektu

nie

Najvýznamnejšie publikácie (knihy, články, prednášky, správy a pod.) zhrňujúce výsledky projektu – uveďte aj publikácie prijaté do tlače

Hlavným výstupom projektu (v súlade s jeho pôvodnou koncepciou) je vytvorenie, sprevádzkovanie a sprístupnenie „Databázy historickej terminológie k dejinám strednej Európy.“ Táto voľne prístupná on-line databáza poskytuje širokému okruhu užívateľov od akademickej sféry cez učiteľov až po pracovníkov verejného sektora a masmédií komfortný prístup k fundovaným informáciám o zásadných fenoménoch sociálnych dejín strednej Európy. V desiatich veľkých tematických celkoch ich autori vysvetľujú na základe multidisciplinárnych prístupov najvýznamnejšie aspekty sociálnych dejín vývoja strednej Európy, vrátane Slovenska, od neskorej antiky až do konca 20. storočia. Druhý hlavný výstup projektu predstavuje dvojzväzková kolektívna monografia Stredná Európa v premenách času. I. a II. Bratislava: Veda, 2023. Táto obsiahla publikácia (viac ako 4 000 NS textov) prináša v štúdiách analytického i syntetického charakteru početné nové a inovatívne poznatky zo sociálnych dejín strednej Európy, ktoré vychádzajú z koncentrovanej výskumnej činnosti riešiteľov najmä z posledných piatich rokov. Ich publikovanie v renomovanom vydavateľstve VEDA len umocňuje tento na Slovensku ojedinelý vedecký počin.

Medzi najvýznamnejšie výstupy treba tiež zaradiť publikovanie zahraničnej monografie hlavného riešiteľa projektu vydané v prestížnom svetovom vydavateľstve PALGRAVE (SPRINGER) HURBANIČ, Martin. The Avar Siege of Constantinople. History and Legend. Cham: Palgrave Macmillan 2019. Táto publikácia je prvou vedeckou monografiou k uvedenej

téme v celosvetovom rámci. K ďalším významným publikačným výstupom, ktoré vznikli v úzkej nadväznosti na riešenie problematiky projektu, patrí aj 5 vedeckých monografií v domácich vydavateľstvách, z ktorých dve boli publikované vo prestížnom akademickom vydavateľstve VEDA. Konkrétne ide o tieto monografie: ZUPKA, Dušan. Meč a kríž. Vojslo a náboženstvo v stredovekej strednej Európe (10. - 12. storočie) Bratislava: VEDA, 2020; ŠKORVANKOVÁ, Eva. Strážkyne rodinných kozubov? Ženy v ideológii a politike Slovenského štátu. Bratislava: VEDA 2020; HORIČKA, Martin. Gottwaldov demokrat. Zabudnutý príbeh Jána Ševčíka. Bratislava: Slovart, 2021; HRNČIAROVÁ, Daniela. Beneficio asyli gaudere. Cirkevný azyl v spisoch pražského arcibiskupstva z 18. storočia. Bratislava: Vydavateľstvo Univerzity Komenského, 2022. ROŠKOVÁ, Daniela. Ženy v rímskej spoločnosti. Bratislava: Vydavateľstvo Univerzity Komenského, 2023 (v tlači).

V neposlednom rade treba spomenúť 15 vedeckých štúdií uverejnených v renomovaných zahraničných vydavateľstvách BRILL a ROUTLEDGE, 5 vedeckých štúdií uverejnených v domácich časopisoch registrovaných v Current Contents, 2 vysokoškolské učebnice k dejinám stredoveku (prvé svojho druhu na Slovensku) a 48 vedeckých štúdií uverejnených v časopisoch a zborníkoch v SR. K propagácii tohto projektu tiež slúžilo viacero mediálnych výstupov (podcasty, vystúpenia v televízii a rozhlase). S priamou podporou projektu sa tiež uskutočnila Medzinárodná vedecká konferencia k problematike stredoeurópskych identít (Rethinking Intellectual History in East Central Europe: Transformation of Identities in Central Europe and Politicisation of the Masses) ako aj 5. ročník renomovanej medzinárodnej konferencie Medieval Central Europe Research Network (MECERN; 27. - 29. apríla 2023): Continuity and Change in Medieval Central Europe aj s referátmi, ktoré rezultovali z výskumu v rámci tohto projektu APVV.

Uplatnenie výsledkov projektu

Hlavný výstup projektu - voľne prístupná on-line Databáza historickej terminológie k dejinám strednej Európy - poskytuje širokému okruhu užívateľov od akademickej sféry cez učiteľov rôznych stupňov škôl až po pracovníkov verejného sektora a masmédií komfortný prístup k fundovaným informáciám o zásadných charakteristikách historického vývoja nášho regiónu. Realizáciou tohto projektu riešiteľský kolektív sčasti vyplnil aj medzeru v produkcii základných odborových lexikografických diel. Pri tvorbe základného súboru hesiel databázy venovali členovia riešiteľského kolektívu osobitnú pozornosť tým fenoménom historického vývoja nášho regiónu, ktoré sa javia ako kľúčové aj z perspektívy súčasnosti. Existencia kvalitných špecializovaných lexikónov vlastnej produkcie je pritom v humanitných a spoločenských vedách indikátorom ich zrelosti a kompetentnosti.

Okrem nespornej originálnosti zohľadňuje sprístupnená Databáza historickej terminológie prinajmenšom aj dva ďalšie významné súčasné trendy pri spracúvaní a sprostredkúvaní výsledkov vedeckého bádania. Tým prvým je – na rozdiel od zahraničných veľkých elektronických lexikónov – voľný prístup (open science, resp. open access policy). Druhým je digitalizácia bádania v oblasti humanitných vied, teda súhrn aktivít, ktoré spájajú digitálne technológie a vedecký výskum v humanitných odboroch, pričom sa tieto systematicky zaoberajú nielen možnosťami využitia digitálnych zdrojov v humanitných vedách, ale zároveň aj reflexiou ich aplikácie (Digital Humanities v najširšom slova zmysle). Sprístupnenie online „Databázy historickej terminológie k dejinám strednej Európy“ je zároveň v úplnom súlade so súčasným trendom zverejňovania výsledkov výskumu, ktorý už aj v spoločenských a humanitných vedách jednoznačne smeruje k presunu ťažiska publikačnej činnosti z printových médií k online publikáciám. Výsledky projektu sú postavené na systematickom sumarizovaní a prezentácii vedeckých poznatkov z oblasti histórie a jej blízkych humanitných a sociálnych vied prostredníctvom rôznych foriem výstupov zohľadňujúcich tak tradičné, ako aj súčasné trendy zverejňovania vedeckého výskumu. Silnou stránkou projektu je takisto aj jeho interdisciplinárny rozmer. Keďže riešitelia identifikovali pri početných aspektoch sociálnych dejín strednej Európy rad otvorených otázok, museli vykonať aj ich doslova „najzákladnejšiu“ analýzu. Preto sa jeden z pôvodných zámerov projektu - publikovanie kolektívnej monografie k transformácii identít v strednej Európe - rozšíril o publikovanie nových zistení formou vedeckých štúdií v kolektívnej monografii. Konkrétne ide o rozsiahle dvojzväzkové dielo uvedené v predchádzajúcom oddiele záverečnej karty. V desiatich sekciách publikácie čitatelia nájdu v takmer siedmich desiatkach štúdií rozpracované nasledovné problémové okruhy sociálnych

dejín strednej Európy: 1/ Koncept strednej Európy; 2/ Podoby štátu a jeho premeny; 3/ Národ, identity a ich transformácia; 4/ Diplomacia; 5/ Migrácia; 6/ Vojny a konflikty; 7/ Viera a náboženstvo; 8/ Mesto; 6/ Zdravie a hygiena; 10/ Jedlo a stravovanie v priestore strednej Európy. Získané poznatky autori uplatnili aj pri publikovaní druhého a tretieho dielu vysokoškolskej učebnice Dejiny európskeho stredoveku (Vrcholný stredovek, Neskorý stredovek), čím sa uzavrel tento na Slovensku priekopnícky autorský a edičný zámer.

Súhrn výsledkov riešenia projektu a naplnenia cieľov projektu v slovenskom jazyku (max. 20 riadkov)

Prínos projektu je vytvorenie Databázy historickej terminológie k stredoeurópskym dejinám, ktorá na základe multidisciplinárnych prístupov vysvetľuje najvýznamnejšie fenomény vývoja strednej Európy, vrátane Slovenska, od neskej antiky až do konca 20. storočia. Druhý hlavný výstup projektu predstavujú dve kolektívne monografie Stredná Európa v premenách času. I. a II. Bratislava: Veda, 2023. Tieto rozsiahle publikácie prinášajú početné nové a inovatívne poznatky zo sociálnych dejín strednej Európy. Ich publikovanie v renomovanom vydavateľstve VEDA len umocňuje tento na Slovensku ojedinelý vedecký počin. Na základe podpory tohto projektu členovia riešiteľského kolektívu publikovali 5 vedeckých monografií, z toho dve boli vydané vo vydavateľstve VEDA, jednu zahraničnú monografiu vydanú v celosvetovo známom vydavateľstve SPRINGER, 15 vedeckých štúdií uverejnených v celosvetovo zahraničných vydavateľstvách BRILL a ROUTLEDGE, 5 vedeckých štúdií uverejnených v domácich časopisoch registrovaných v CCs, 2 vysokoškolské učebnice k dejinám stredoveku (prvé svojho druhu na Slovensku), 2 kolektívne vedecké monografie k sociálnym dejinám strednej Európy a 48 vedeckých štúdií uverejnených v časopisoch a zborníkoch v SR. K propagácii tohto projektu tiež slúžilo viacero mediálnych výstupov (podcasty, vystúpenia v televízií a rozhlase). S priamou podporou projektu sa tiež uskutočnili dve medzinárodné vedecké konferencie.

Súhrn výsledkov riešenia projektu a naplnenia cieľov projektu v anglickom jazyku (max. 20 riadkov)

Main outcome is the Database of historical terminology for Central European history, which, based on multidisciplinary approaches, explains the most significant phenomena of the development of Central Europe, including Slovakia, from late antiquity to the end of the 20th century. The second main output of this project is represented by two collective monographs Central Europe in the transformations of time. I. and II. Bratislava: Veda, 2023. These extensive publications offer numerous new and innovative insights on the social history of Central Europe. Their publication in the renowned publishing house VEDA only enhances this unique scientific achievement in Slovakia.

Based on the support of this project, its members published five scientific monographs (two of them were published by the VEDA Publishing House), one foreign monograph published by the globally known SPRINGER publishing house, fifteen papers published in the renowned foreign publishing houses BRILL and ROUTLEDGE, five contributions published in domestic journals registered in CCs, two university textbooks on the history of the Middle Ages (the first of their kind in Slovak Republic), two collective monographs on the social history of Central Europe and 48 papers published in Slovak peer-reviewed journals and volumes. Several media outputs (podcasts, television and radio appearances) were also used to promote this project. Project supported two international scientific conferences.